

З березня 1919 р. М.Грушевський деякий час жив у Станиславові, а потім у Празі, де знову мав змогу спілкуватися з гуцулами. В 1924 р. він повертається на Радянську Україну, де опинилося і чимало колишніх знайомих Грушевського з Гуцульщини, які попали в російський полон або прибули до Києва з Галичини у складі УГА-ЧУГА. Це - письменники В.Атаманюк, М.Козоріс, етнограф А.Онищук, Г.Копцуняк, літературознавець Р.Заклинський та інші.

М.М.ВЕГЕЛІ

ІСТОРИЧНЕ МИНУЛЕ ЗАКАРПАТТЯ У ПРАЦЯХ М.ГРУШЕВСЬКОГО

Серед вчених, які в своїх працях зверталися до історичного минулого Закарпаття, одне з перших місць займає М.Грушевський. Думки, висловлені ним, особливо актуальні сьогодні, коли певними політичними силами на Закарпатті робиться спроба фактично розколоти український народ, ставиться під сумнів приналежність Закарпаття до своєї матері-України.

У багатотомній "Історії України-Руси" на основі дослідження "Хроніки Аноніма" М.Грушевський зробив висновок, що "Русини в Угорщині такі ж давні осадники як і Угри, і що в Карпатських горах вони вже жили від непам'ятних часів - коли ще Угри мандрували до Угорщини. І по угорській міграції вони мусіли зістатись довгий час панам" /Т.І, К.-С.223/. На думку історика "підгірська карпатська країна остаточно ввійшла в склад Угорської держави ледве чи скорше XI в., перед тим вона, разом з галицьким підгір'ям, могла, бодай часами входити в круг політичного впливу Києва. Але з XI в., належала вона до Угорщини певно, і Карпати звуться на Руси Угорськими горами в кінці XI і на початку XII в..." /С.224/.

М.Грушевський вважав, що за часів Льва Даниловича, якого англійський історик Джон Феннел назвав наймогутнішим з нащадків Романа Галицького, Закарпаття входило до складу його держав. На його думку, Лев "... пробував заволодіти також закарпатською угорською Україною, користаючи з замішань на Угорщині; здається якийсь час володів нею, бо в одному документі Григорій, наддубан берегської столиці, називає себе його урядником" /Ілюстрована історія України.-К.1990.-С.127/. Проте М.Грушевський вважав, що придбані Львом Даниловичом закарпатські території були незначними /Очерки истории украинского народа.-К.1990.-С.75/. Вільш де-

тальніше ця проблема досліджена М.Грушевським у третьому томі "Історії України-Руси" /Львів, 1905/.

Роздуми М.Грушевського знайшли підтвердження у працях українських вчених. Автори монографії "Зоря незгасна" В.Задорожний, О.Мазурок та І.Шульга більш детально пишуть про розміри території, що ввійшла до складу Галицько-Волинського князівства. Вони довели, що до держави Льва Даниловича було придано територію від Вишкова до Шариської жупи з містами Мукачевим і Береговим. Вона майже 40 років входила до складу князівства. І.Крип'якевич, М.Лелекач, Д.Данилюк, В.Ільєс та інші підтвердили основні принципи положення, висунуті М.Грушевським.

С.П.Марценюк, П.В.Пиріг

М.ГРУШЕВСЬКИЙ ПРО МІСЦЕ ТА РОЛЬ ЧЕРНІГІВЩИНИ В ЕТНОГЕНЕТИЧНОМУ ПРОЦЕСІ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДУ

У працях М.Грушевського, присвячених різноманітним галузям наукових знань, на загальному історичному фоні досить чітко розкривається поступальний розвиток українського народу з його численними землями-регіонами, серед яких, безперечно, почесне місце займає Чернігівщина. Висвітленню історії краю присвячено такі його праці: "Історія України-Руси", "Історія української козаччини", "Нариси історії українського народу", "Ілюстрована історія України" та ін. В них не просто згадується місто Чернігів як центр регіону, його історичне минуле, пам'ятки культури, видатні особи, а детально висвітлюється економічна, суспільно-політична, духовна, військова діяльність народу Чернігівщини в цілому.

Восени 1926 р. М.Грушевський був одним із ініціаторів підготовки збірника "Чернігів і Північне Лівобережжя : огляди, розвідки, матеріали", котрий за його редакцією було видано в 1928 р. До цього збірника ввійшла і студія вченого "Чернігів і Сіверщина" в українській історії". Історіографічне значення цієї праці полягало в тому, що в ній узагальнено весь комплекс відомих Грушевському джерел і документів про Чернігівщину в контексті історії України. Це яскравий нарис краю, хоч у ній не дано повних відповідей на ряд питань історичного розвитку Чернігівщини, але поставлено